

Za dveřmi je české předsednictví EU, zvládneme ho? I s koulí Visegrádu na noze?

Za měsíc a půl začne Česká republika na půl roku předsedat Evropské unii. Neznamená to, že budeme všechno řídit, spíš koordinovat, zároveň nám to dává velký prostor ke zviditelnění. Můžeme si udělat dobré jméno anebo taky naopak. Vláda bude mít příležitost ukázat, jak pojímá v evropském kontextu konec babišovských časů a také jak to myslí s evropskou integrací.

Po léta jsme považováni za zemi, která má sice kvalitní diplomaty, kteří rozumějí unijním mechanismům, ale která na nejvyšší politické úrovni nic nového do EU nepřinesla a buď se vezla s rozhodnutími výraznějších států, nebo je brzdila a přicházela s výhradami. Členství bez eura. Členství ani ryba ani rak.

Rozumí česká politická scéna, co předsednictví obnáší?

To teď ale jako předsednický stát nebude možné praktikovat. Rolí takového státu není prosazovat své zvláštní zájmy, ale naopak, pracovat na dosažení jednoty všech sedmadvaceti. Posuzování budeme podle toho, nakolik budeme schopni najít kompromisy, být pojítkem, zprostředkovatelem. Největší úspěch budeme mít, pokud ten půlrok proběhne navenek hladce (na rozdíl od našeho posledního předsednictví v r. 2009), pokud nepřijdeme s něčím nečekaným a pokud ukážeme, že vnímáme, kudy plyne evropský mainstream, nakolik mu napomůžeme a nakolik si odpustíme klasické české „ano, ale“. Rozumí tomu všemu takhle ovšem česká vláda a domácí politická scéna?

Úspěchem bude také, pokud se české vládě díky předsednické roli podaří zvednout popularitu EU u nás doma. České obyvatelstvo je stále mezi nejskeptičtějšími.

Alfou a omegou následujícího půlroku bude určitě pokračující, a možná eskalující ruská agrese na Ukrajině a všechno, co přináší: hrůzy a utečenci, další sankce, ústup od ruských surovin, rostoucí ceny surovin a potravin a s tím možný nárůst nespokojenosti části evropských obyvatel. Gigantické úkoly, jaké dosud kromě současného francouzského předsednictví nestály před nikým.

K nim se budou vázat už rozjeté evropské agendy, jako větší evropská obranná autonomie včetně vojenských jednotek a zbrojního průmyslu, jež byla zcela nedávno definována v tzv. Bílé knize, první geostrategické strategii EU vůbec, či klima nebo společná imigrační politika, atd.

Česká republika už dohodla své priority s Evropskou komisí, předběžný program je hotov, zveřejněn bude až v polovině června. Lze předpokládat, že Fialova vláda bude tlačit hlavně na vše, co se týče jednotného trhu, naopak Zelený úděl, na němž tolik záleží současnému francouzskému předsednictví, asi příliš propagovat nebude.

Třešničkou na dortu bývají summity. Původně jsme chtěli organizovat jeden ve formátu EU – USA v Praze, po nedávné Bidenově návštěvě Polska ale ztratil smysl a další se vymýšlí.

Podle předsednictví budeme posuzováni na léta

Petr Fiala nepojede nikam vyjednávat jménem Unie. Za členské státy, tedy za Evropskou radu, vystupují její předseda Charles Michel a předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová. Český premiér, jeho ministr pro EU i ministr zahraničí budou ovšem svými evropskými kolegy vnímáni jako ti, kdo mají zajistit hladký chod komplikované unijní mašinerie, dát jí nový impulz a posunout její agendu a její legislativní kroky o kus dopředu. Na půl roku se stanou součástí širšího evropského vedení a po tu dobu se k nim budou kolegové chovat jinak než dosud, když byli jen jedněmi ze sedmadvaceti. Bude jim daleko víc nasloucháno a zároveň budou víc pod drobnohledem. Zapojí se Praha víc do hlavního proudu EU či bude stát stranou?

Ministři české vlády se na půl roku stanou předsedy svých příslušných rad, tedy setkání rezortních ministrů států EU. Budou určovat jejich agendu a tempo jejich práce. Četnost některých je předem dána (zemědělství či obecné záležitosti každý měsíc), u jiných bude záležet na předsednické zemi (třeba kultura). Neformální rady si bude každý český ministr svolávat do České republiky, jsou již naplánovány.

Pro každého z ministrů to bude poprvé v životě. Zároveň se budou muset jednou za ten půlrok postavit před europoslance a vysvětlit jim, čeho chtějí dosáhnout. Bude to pro ně, pár měsíců po jmenování do vlády, jedinečná příležitost, jak se seznámit či sblížit s evropskými kolegy na nejvyšší úrovni a lépe proniknout do toho, jak v jejich oblasti jedná Evropa. A tedy lépe zasadit naši politiku do evropského rámce.

Štafeta mezi Francií a Švédskem

Jak jsme na tuhle roli v EU, podruhé po třinácti letech, připraveni? Soudě podle výroků některých evropských diplomatů v Praze, na nižší a rezortní úrovni dobře. Na každém ministerstvu je za léta našeho členství v EU už několik lidí, kteří ovládají evropskou agendu a jsou plnohodnotnými partnery svých západních kolegů.

Není však jisté, zda je takhle připravena i politická scéna. Panuje dojem, že někteří čeští ministři považují předsednictví za záležitost převážně ministra pro EU Mikuláše Beka a že jich se příliš netýká. Což je velký omyl. A ani premiér se zatím do evropské agendy nijak nehrne.

Je ovšem pravdou, že jeho nová vláda navýšila finance na tenhle velký úkol, které ta minulá velmi podcenila, a že musela rychle překopat celou jeho strukturu i obsah.

Ve výkonu předsednictví nebudeme osamoceni, tahle disciplína je svého druhu štafetou, kdy přebereme agendu, kterou rozjedнала předcházející země, budeme v ní pokračovat, eventuálně ji dokončíme, a další nápady předáme zase následovníkovi. V našem případě předchůdcem je Macronova Francie, následovníkem Švédsko. Už se zavedlo, že tyto trojice fungují dlouho napřed, scházejí se, dohadují na prioritách.

Znalci evropské politiky tvrdí, že tenhle kolektivní způsob práce je výborná věc, protože posiluje mezi státy a politiky důvěru, solidaritu, pocit, že jde o společné dílo a nikoli jen o půlroční sólo akci. Rolí předsednické země není Evropě něco „oslazovat“, jak hlásalo předchozí české předsednictví Topolánkovy vlády, ale udržovat motor promazaný a funkční.

Nemáme spojence

Velkým problémem bude letitá slabina české zahraniční politiky a diplomacie: nemáme spojence, nedovedli jsme si je získat. Jako menší země s nepříliš vyhraněnou unijní historií by se nám ovšem velmi hodili. Nemáme to, co Skandinávci, kteří téměř vždy drží spolu, nemluvě o Beneluxu, který většinou hlasuje jako jeden muž.

Našimi spojenci je teoreticky střední Evropa, formalizovaná jako Visegrádská čtyřka: Polsko, Maďarsko, Slovensko a my. Jenže dnes je tohle společenství pro nás spíš prokletím než posilou. Maďarsko a Polsko jsou dnes všemi v EU obecně považovány za černé ovce a permanentní potíživé. Být vnímání jako ze stejného houfu nás může jen poškodit. Zvláště v předsednické roli, kdy budeme posuzováni podle toho, jak budeme schopni směřovat hlavní proud.

Ač už je několik let jasné, že co prosazuje doma Orbán nebo Kaczyński je opakem toho, na čem je založena EU a kam chce směřovat, část české pravicové politiky nad jejich excesy jen mávala rukou a omlouvala je s tím, že to jsou „konzervativci“ a že prý prosazují „tradiční hodnoty“. Oba doma zavedli autoritářský režim, Orbán ho přímo konceptualizoval jako „neliberální“.

Ohledně Orbána musel teprve přijít ruský vpád na Ukrajinu a Orbánovo proputinovské chování, aby ministryně obrany J.Černochovej (ODS) prohlásila, že nepojede do Budapešti na sraz ministrů obrany Visegrádu, či aby M. Pekarová Adamová (TOP 09) dokonce sdělila, že si přeje, aby Orbán v maďarských volbách prohrál. A. Babiš si ho naopak loni na podzim pozval jako trumf do své volební kampaně, a otevřeně proorbánovská linka Lidových novin je veřejným tajemstvím.

Premiérova blízkost s Polskem

Spíš než s Maďarskem má česká pravice blízké vztahy s Jaroslavem Kaczyńským a s Polskem. Konvenuje jí jeho klerikální nacionalismus a protikomunistický diskurs, s nímž vyhrál volby. Kupodivu přehlíží jeho metodu čistek či potlačování opozičních médií nebo ničení nezávislosti soudů. Za to všechno má Polsko nejeden spor s orgány Evropské unie, včetně dvou regulérních penále od Soudního dvora EU, které Polsko ovšem odmítá platit (jedno v souvislosti s bývalým sporem s námi o důl Turów).

Předsednická země bude jistě nucena se v těch záležitostech vyjádřit. Polsku sice teď čerstvě nahrává jeho ohromná pomoc Ukrajincům (daleko víc ze strany občanů, obcí a nevládek než vlády), kterou se snaží vyměnit za Fond obnovy. Brusel tyto dvě záležitosti ale stále vnímá odděleně, hodnoty právního státu není zatím stále ochoten vyměnit za vydírání. Orbán se už snaží vyměnit svůj souhlas s embargem ruské ropy (je v EU jediný, který ho blokuje) za příslib unijních financí.

Jak se k tomu postaví Petr Fiala jako premiér předsednické země? Vůči Maďarsku si drží odstup, Orbánův jasně proputinovský postoj mu nedovoluje jinak.

Vůči Polsku, s nímž ho sblížují i léta konzervativních postojů za jeho akademického působení na brněnské fakultě, je daleko vstřícnější. Společná cesta s polským a se slovinským

premiérem (a také s Kaczyńským, což se v Evropě neobešlo bez překvapivého povšimnutí) do Kyjeva byla dobrým krokem. Oficiální návštěva polského prezidenta v Praze pár týdnů poté, kdy jednal i s premiérem Fialou, a vzápětí, dva dny nato, cesta P.Fialy naopak do Varšavy za svým protějškem, byly svou frekvencí už nestandardní.

Pro příští půlrok by bylo fatální, kdybychom měli být nahlíženi jako propagátoři dnešní polské vlády.